

Utrikesutskottets betänkande

1984/85:19

om Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1986 (prop. 1984/85:198) samt vissa andra nordiska frågor

TREDJE HUVUDTITELN

Propositionen

Allmänt om det nordiska samarbetet

I rådande statsfinansiella läge i de nordiska länderna har det varit nödvändigt att göra besparingar i de nationella statsutgifterna. Detta påverkar även det nordiska samarbetet. En gemensam uppfattning är emellertid att det finns skäl att betrakta den nordiska budgetbehandlingen på annat sätt än den nationella. Genom att söka gemensamma lösningar i stället för att lägga ner resurser i varje enskilt land för att lösa likartade problem, kan en samhällsekonomisk nytta uppnås genom det nordiska samarbetet. Möjligheterna att åstadkomma nationella besparingar genom nordiska samarbetslösningar bör därför tas tillvara.

På många områden är de nordiska länderna hänvisade till att samarbeta för att kunna hålla jämna steg med de större industriländerna. De nordiska länderna är vart och ett för litet för att satsa på t. ex. forskare och teknisk utrustning på starkt specialiserade delar av sådana viktiga områden som energiforskning och datateknologi. Den arbetsfördelning som åstadkommits och de gemensamma satsningar som gjorts i det nordiska forsknings- och utvecklingssamarbetet bör föras vidare och fördjupas. Ett aktuellt exempel är den nordiska handlingsplanen för datateknologiskt samarbete som antogs vid Nordiska rådets session år 1984.

Dominerande i det nordiska samarbetet är f. n. frågor som rör det ekonomiska läget och sysselsättningen. Detta är naturligt i ett läge där man i de enskilda länderna arbetar med att få till stånd en förbättrad industriell tillväxt och ökad sysselsättning. Genom samnordiska insatser kan man komplettera de nationella åtgärderna och nå dessa mål.

Nordiska ministerrådet (finansministrarna) lade till Nordiska Rådets session år 1985 fram en långsiktig handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Handlingsplanen är ett uttryck för en höjd ambitionsnivå i det nordiska samarbetet. Det utökade samarbetet omfattar insatser som skall bidra till den strukturella omvandlingen i de nordiska ländernas ekonomi och näringsliv. Härmed menas åtgärder för att åstadkomma en mer rationell resursanvändning, öka den nordiska ekonomiska integrationen mellan länderna och understödja den nationella ekonomiska politiken. Handlingsplanen innehåller många konkreta förslag till samord-

nade och förstärkta nordiska insatser. Som exempel kan nämnas:

- investeringar i vägar och järnvägar för att förbättra gods- och persontransporterna mellan och genom de nordiska länderna,
- utbyggnad mot ett sammanhängande nordiskt elsystem,
- införandet av en ny utlåningsordning för nordiska investeringsprojekt (UNI) knuten till Nordiska investeringsbanken,
- avskaffande av handelshinder mellan de nordiska länderna,
- samarbete på exportfrämjandeområdet, bl. a. ökade anslag till Nordiska projektexportfonden,
- industripolitiska samarbetet, bl. a. ökade anslag till teknisk forskning och utveckling,
- regionalpolitiskt samarbetet särskilt på Nordkalotten och i Västnorden, bl. a. upprättande av en särskild utvecklingsfond för Västnorden,
- marknadsföringskampanj för främjande av turismen i Norden,
- arbetsmarknads- och utbildningssamarbete bl. a. i form av åtgärder mot ungdoms- och långtidsarbetslösheten och
- intensifierat nordiskt samarbete på den ekonomiska politikens område och i internationella ekonomiska fora.

De förslag som lagts fram i handlingsplanen har kostnadsberäknats till ca 2,7 miljarder norska kronor för perioden 1986–1990, varav ca 2,5 miljarder avser investeringar i vägar och järnvägar som finansieras på nationell basis.

Av betydelse för det nordiska samarbetet är Föreningen Nordens verksamhet och de nordiska kontakter som äger rum inom ramen för andra folkrörelser. Härigenom stärks medborgarnas känsla av nordisk samhörighet.

Vid Nordiska rådets session år 1984 diskuterades parlamentarikerrapporten (NU 1983:9) "Arbetsformerne i nordisk samarbeid". Huvudpunkterna i rapporten innefattade förslag till förstärkning av Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarnas ställning samt en gemensam budget. Rådet antog en rekommendation som uppmanade Nordiska ministerrådet att lägga fram de förslag inom ministerrådets verksamhetsområde som kommitténs rapport ger anledning till. En av Nordiska ministerrådet tillsatt utredningsman överlämnade den 10 augusti 1984 sitt förslag i rapporten (NU 1984:7) "En budget – ett sekretariat?". I rapporten föreslås en sammanläggning av de två ministerrådssekretariaten i Oslo och Köpenhamn och de två nordiska budgetarna. Dessa förslag har under hösten 1984 diskuterats med Nordiska rådets presidium. Nordiska ministerrådet lämnade till Nordiska rådets session år 1985 ett särskilt ministerrådsförslag i dessa frågor. Förslaget antogs av Nordiska rådet.

F.n. arbetar en av Nordiska ministerrådet tillsatt organisationsgrupp med de olika frågor som uppkommer vid sammanläggningen av ministerrådssekretariaten och budgetarna. Arbetet skall vara avslutat till hösten 1985. Sammanläggningen av ministerrådssekretariaten kommer att genom-

föras under våren 1986. Det nya sekretariatet kommer att förläggas till Köpenhamn, där lokaler redan har anskaffats. Ministerrådets budgetar sammanförs till en budget fr. o. m. budgetåret 1987.

Till de organisatoriska förändringarna hör också flyttningen av Nordiska industrifonden från Stockholm till Oslo.

Budget för år 1986

Nordiska ministerrådet har den 27 mars 1985 enats om en budget för år 1986 på 272,6 miljoner norska kronor. Detta är en ökning i förhållande till år 1985 med ca 60,4 miljoner norska kronor, eller med 28 %. Den reala ökningen är ca 18 %.

Bland de nya satsningarna i budgeten märks de åtgärder som ingår i handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning och för vilka jag tidigare redogjort. Sammanlagt beräknas för detta ändamål 38,1 miljoner norska kronor, varav 16,2 miljoner anslås för industriellt forsknings- och utvecklingssamarbete. De största satsningarna i övrigt avser en ökning av Nordiska industrifondens budget, turistfrågor, arbetsmarknadsåtgärder och regionalpolitiska åtgärder.

För genomförandet av den datateknologiska handlingsplanen beräknas 27,7 miljoner norska kronor. Handlingsplanen förutsätter härutöver att näringslivet i de nordiska länderna bidrar med ett belopp som motsvarar de statliga satsningarna. Omfattningen av insatserna blir således beroende på näringslivets beredvillighet att medverka.

I övrigt innehåller budgeten reallt ökade anslag främst till jord- och skogsbrukssektorn för genomförandet av det nya handlingsprogrammet på detta område.

Sveriges andel av budgeten

Ländernas bidrag till Nordiska ministerrådets budgetar beräknas enligt en särskild fördelningsnyckel.

För år 1986 har följande fördelningsnyckel fastställts: Danmark 21,4 %, Finland 19,4 %, Island 0,8 %, Norge 21,2 % och Sverige 37,2 %. Sveriges andel av budgeten har således minskat något jämfört med föregående år. Sveriges andel av de nationella bidragen till budgeten för år 1986 föreslås därmed enligt fördelningsnyckeln beräknad till 98 282 400 norska kronor vilket motsvarar ungefär lika mycket i svenska kronor. Detta innebär en ökning med 14 410 400 svenska kronor i förhållande till år 1985.

För Nordiska industrifondens bemyndigande att ingå förpliktelser för år 1987 och år 1988 utöver tillgängliga medel beräknas att Sverige skall svara för samma andel därav som för den svenska andelen av Nordiska ministerrådets allmänna budget, dvs. 37,2 % av de aktuella beloppen som är 21,6 resp. 14,4 miljoner svenska kronor. Detta motsvarar bemyndiganden på ca 8,0

miljoner svenska kronor för år 1987 och ca 5,4 miljoner svenska kronor för år 1988.

Motionerna

I motion 1984/85:342 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn i syfte att underlätta samarbetet mellan de nordiska länderna.

I motion 1984/85:1677 av Arne Fransson m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om mål och inriktning avseende förverkligandet av Norden som hemmamarknad,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära erforderliga initiativ i syfte att etablera en gemensam nordisk biltransportmarknad,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära initiativ för nordiskt utredningsarbete avseende handel med tjänster,

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och förslag om myndigheternas åligganden och befogenheter i det nordiska samarbetet.

I motion 1984/85:2411 av Per Stenmarck m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder för förbättrade Öresundskontakter.

I motion 1984/85:2414 av Karin Söder (c) m. fl. (s, m, fp, vpk) hemställs

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om upplysning om grannländernas förhållanden inom det nordiska samarbetet,

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om nationella reformers förenlighet med nordiska avtal.

Utskottet

Nordiska ministerrådets budget

En utförlig redogörelse för det nordiska samarbetet i dess mer institutionaliserade former lämnas årligen i Nordiska ministerrådets berättelse till Nordiska rådet. I den proposition utskottet har att behandla finns en sammanfattning av denna årliga redogörelse. I propositionen anför bl. a. att det ekonomiska läget och sysselsättningen i Norden nu är dominerande frågor i det nordiska samarbetet. Det är mot denna bakgrund man bör betrakta den långsiktiga handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som framlades vid Nordiska rådets session i Reykjavik i mars 1985. Av propositionen framgår vidare att det pågår en översyn av arbetsformerna för det nordiska samarbetet, vilken bl. a. lett till beslut om en sammanläggning av de båda ministerrådssekretariaten i Köpenhamn och

Oslo. Det nya sekretariatet skall ligga i Köpenhamn.

Det Nordiska ministerrådets budget föreslås uppgå till 272,6 miljoner norska kronor för år 1986, vilket är en real ökning med 18 % i förhållande till innevarande år. Sveriges andel av denna budget uppgår till 98,3 milj. kr. Det föreslås i propositionen också att Sverige skall svara för en andel av Nordiska industrifondens förpliktelser, som för år 1987 skall uppgå till 8 milj. kr. och år 1988 till 5,4 milj. kr.

Utskottet har ingen erinran mot de i propositionen framlagda förslagen och föreslår att den bifalls av riksdagen.

Andra nordiska frågor

Ett nordiskt samarbete eller samråd av något slag äger rum på nära nog varje samhällsområde. Ofta har samarbetet formaliserats inom Nordiska rådets eller Nordiska ministerrådets ram. Av väsentlig betydelse är emellertid även det informella samarbete och informationsutbyte som sker på olika nivåer i en lång rad frågor mellan de nordiska länderna.

Under innevarande års riksmöte har liksom tidigare år väckts ett antal motioner som i olika avseenden berör det nordiska samarbetet. Dessa motioner har hänvisats till de fackutskott inom riksdagen som behandlar vederbörande sakfråga. Till utrikesutskottet har hänvisats sådana motioner som spänner över ett brett fält i det nordiska samarbetet.

I motion 2414 (c, s, m, fp och vpk) föreslås dels att regeringen när reformförslag av olika slag utarbetas skaffar sig en ingående kännedom om hur motsvarande fråga har lösts eller övervägts i de andra nordiska länderna, dels att regeringen regelbundet redovisar om dessa förslag är förenliga med planer eller redan fattade beslut inom det nordiska samarbetet.

Avsikten med motionärernas förslag är således tvåfaldig. Innan något regeringsbeslut av större vikt fattas i Sverige bör vi ha bildat oss en uppfattning om förhållandena på motsvarande område i andra länder. Vidare bör regeringen överväga om egna planer eller åtgärder kan tänkas försvåra eller på annat sätt påverka ett planerat eller pågående nordiskt samarbete.

Utskottet finner förslagen i motion 2414 väl värda att beakta. Det är som framgår av motion 2414 redan regel att offentliga utredningar skall redovisa situationen på ifrågavarande område i andra nordiska länder. Mycket mer återstår emellertid att göra på detta område. Många oavsiktliga skillnader i föreskrifter och bestämmelser mellan de nordiska länderna hade säkerligen kunnat undgåas redan genom ett förbättrat informationsutbyte. En del av de tekniska handelshinder som uppkommit genom åren och som sannolikt fortfarande skapas, trots ambitioner i andra riktningen, skulle ha kunnat undvikas.

En genomgång av svensk praxis på detta område bör ge regeringen underlag för en bedömning av behovet av nya regler och instruktioner inom

resp. samarbetsområde. Enligt utskottets mening är det värdefullt om övriga nordiska länders regeringar för sin del överväger motsvarande åtgärder. Utskottet finner det naturligt att det mer övergripande arbetet i detta avseende skall ske inom Nordiska rådets samarbetsorgan.

Med det anförda torde motion 2414 anses besvarad.

I yrkande 4 i motion 1677 hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och förslag om myndigheternas åligganden och befogenheter i det nordiska samarbetet. Av motionens motiveringar framgår bl. a. att föreskrifter utfärdade på myndighetsnivå oavsiktligt kan verka hindrande för det nordiska samarbetet. För att åstadkomma en harmonisering härvidlag är det nödvändigt att myndigheternas åligganden och befogenheter i dessa avseenden ändras.

Utskottet vill inte utesluta att olikheter i myndighetsutövningen mellan de nordiska länderna ibland kan försvåra ett samarbete. Samtidigt går det självfallet inte att bortse från att de skillnader som finns i regler och föreskrifter på myndighetsnivå mellan de nordiska länderna delvis är en följd av att ländernas lagstiftning är skiljaktig.

En harmonisering av lagstiftningen i de nordiska länderna pågår. Den måste enligt utskottets mening ske på sedvanligt sätt efter beredning inom de nordiska samarbetsorganen. Utskottet finner det inte motiverat att föreslå någon särskild utredning om de svenska myndigheternas uppgifter efter de riktlinjer som anges i motionen. Yrkande 4 i motion 1677 avstyrks därför.

I övriga föreliggande motioner föreslås åtgärder på ett flertal områden i syfte att ytterligare bredda och fördjupa det nordiska samarbetet. På vissa av dessa områden sker det redan ett nordiskt samarbete eller föreligger framskridna planer på åtgärder som skall ytterligare främja samarbetet. På andra områden har ett nära samarbete av olika skäl ännu inte kunnat komma till stånd.

Frågan om hinder för handel med varor och tjänster mellan de nordiska länderna tas upp i motion 342 och i motion 1677. I motion 1677 föreslås att hinder för handel med varor och tjänster avskaffas mellan de nordiska länderna så att begreppet Norden som hemmamarknad blir verklighet. I särskilda yrkanden i samma motion nämns handeln med tjänster och åtgärder i syfte att etablera en gemensam nordisk biltransportmarknad. Ytterligare exempel på områden inom vilka en harmonisering av bestämmelserna vore önskvärd ges i motion 342. Det heter däri bl. a. att skattereglerna bör ändras så att sociala avgifter inte behöver erläggas i två länder, såsom ibland sker när en arbetstagare från ett land har anställning i ett annat nordiskt land. I motionen nämns också brister i fråga om bestämmelser för barnomsorg, examensgiltighet och undervisning i modersmålet för finska invandrare.

Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden framföra följande.

Det nordiska samarbetet har under årens lopp lett till en långtgående harmonisering av lagstiftning och regler på många områden. Varor och

arbetskraft är numera fritt rörliga över gränserna. En successiv anpassning av nationella regler till det nordiska samarbetets krav sker och bör enligt utskottets mening fortsätta. Förslagen i motion 2414, som behandlats ovan, syftar till att underlätta dessa strävanden.

Det vid sessionen i Reykjavik antagna programmet handlar i stor utsträckning om vad som behöver ske för att omvandla Norden till en hemmamarknad. En kartläggning av kvarvarande icke-tariffära handelshinder pågår. Möjligheten att begränsa exportkreditkonkurrens har utretts. Samarbetet på standardiseringsområdet fortsätter. Ytterligare åtgärder på etableringsrättens och skatterättens område övervägs.

På vissa områden finns sådana skillnader i nationell lagstiftning att ett nära samarbete försvåras. Det kan gälla regler på skatteområdet, säkerhetsbestämmelser för fordon m. m. och bestämmelser på det sociala området. Även vad gäller handel med tjänster finns uppenbarligen regler som utgör ett hinder för företag i ett land att arbeta på lika villkor i ett annat. Det pågår emellertid inom dessa områden ett fortlöpande arbete med studier och utredningar för att möjliggöra ytterligare harmonisering. Den skattefråga som berörs i motion 342 av innebörd att en svensk medborgare som arbetar i Norge under vissa omständigheter får betala sociala avgifter två gånger har övervägts av skatteavräkningssakkunniga i betänkande Ds Fi 1984:25, som föreslår att den norska avgiften blir avdragsgill i den svenska taxeringen. En proposition av denna innebörd kommer enligt vad utskottet inhämtat att föreläggas riksdagen.

Mot bakgrund av den redogörelse som lämnats i det föregående och varav framgår att ett utrednings- och harmoniseringsarbete redan pågår på flera av de områden som tas upp i motionerna finner utskottet det inte meningsfullt att riksdagen begär de av motionärerna önskade initiativen och översynerna. Utskottet förutsätter emellertid att regeringen utnyttjar sina möjligheter att verka för att det nordiska samarbetet på dessa och andra områden ytterligare fördjupas. Motion 342 samt yrkandena 1-3 i motion 1677 får därmed anses besvarade.

En intensifiering av Öresundssamarbetet i vad avser miljövärd, näringsfrihet, utbildning, forskning, trafik och turism aktualiseras i motion 2411.

Näringsfrihetsfrågorna upptar en betydande plats i det handlingsprogram som antogs vid Nordiska rådets session i Reykjavik. Det finns också ett nordiskt program för miljösamarbete och ett samarbete om turistfrågor. Ett gränskommunalt samarbete i Öresundsregionen pågår i ministerrådets regi sedan år 1976. Det samordnas av den s. k. Öresundsgruppen.

Utskottet konstaterar att flera av de frågor som tas upp i motion 2411 redan är föremål för ett nära samarbete och att förutsättningarna för en ytterligare intensifiering av det fortlöpande övervägs. Det i motionen aktualiserade forskningssamarbetet mellan universiteten i Lund och Köpenhamn är i första hand en fråga för de berörda universiteten själva att ta ställning till. Vad gäller frågan om utnyttjandet av flygplatserna Sturup och Kastrup konstate-

rar utskottet att denna övervägs av vederbörande myndigheter och av SAS.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion 2411 inte behöver föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd, varför den avstyrks.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen för Sveriges del godkänner Nordiska ministerrådets förslag till allmän budget för år 1986,
2. att riksdagen till *Nordiska ministerrådets allmänna budget* för budgetåret 1985/86 under tredje huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 98 282 000 kr.,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att stöd lämnas av *Nordiska industrifonden*, vilket inräknat löpande beslut för Sveriges del innebär åtaganden om högst 8 000 000 kr. under år 1987 och högst 5 400 000 kr. under år 1988,
4. att riksdagen förklarar motion 1984/85:2414 besvarad med vad utskottet anført om information om andra nordiska länders planer m. m.,
5. att riksdagen förklarar motion 1984/85:342 och motion 1984/85:1677 yrkandena 1–3 besvarade med vad utskottet anført om vissa nordiska samarbetsområden,
6. att riksdagen avslår motion 1984/85:1677 yrkande 4 angående svenska myndigheters åligganden, res. (c)
7. att riksdagen avslår motion 1984/85:2411 angående Öresunds-samarbetet.

Stockholm den 9 maj 1985

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Sture Palm (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Jan Bergqvist (s), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Maj-Lis Lööw (s), Ivar Virgin (m), Bertil Måbrink (vpk) Maj Britt Theorin (s), Lars Hjertén (m), Inger Koch (m) och Ulla Orring (fp).

Reservation

Svenska myndigheters åligganden i det nordiska samarbetet

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet vill inte" och slutar med "1677 avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det sannolikt att olikheter i myndigheters beslut och

ämbetsutövning mellan de nordiska länderna ofta kan försvåra ett nordiskt samarbete, självfallet utan att detta är avsikten.

Utskottet anser det därför motiverat att ta fasta på förslaget i motion 1677 att regeringen företar en översyn av myndigheternas åligganden och befogenheter i syfte att så långt det är möjligt undanröja de hinder för ett nära nordiskt samarbete som kan ligga i dessa skillnader i myndigheternas uppträdande.

dels att utskottets hemställan i moment 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1677 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om myndigheters åligganden,

